

STANDARDLAR VE TÜRK SANAYİNİN STANDARDİZASYON FAALİYETLERİNE KATILIMI

H. Nadir BIYIKOĞLU

ÖZET

“Standardizasyon”, “Standard” ve “Kalite”; hidrolik ve pnömatik sektörünün de içinde bulunduğu Sanayimiz tarafından yıllardır yaygın olarak kullanılan, faaliyet ve hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelen kavramlardır. Bu bildiride; hepimizin aslında çok iyi bildiği ve günlük hayatımızın bir parçası halinde kullandığı, kalite, standard, standardizasyon, akreditasyon, uygunluk değerlendirme ve sertifikasyon, bunların aralarındaki ilişkiler, sorumlu Kurum ve Kuruluşlar ile çalışma prensipleri ve sanayimizin standardizasyon faaliyetlerine katılımı gibi hususlar, derli toplu bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede, Ulusal ve Uluslararası Standardizasyon Teşkilatları ve bunların Standardları, Uygunluk değerlendirme ve Sertifikasyon, TÜRKAK(Türk Akreditasyon Kurumu) ve Uluslararası Akreditasyon Kuruluşları, Türk Standardları Enstitüsü ve Türk Standardları, TSE İhtisas Kurullarının çalışma prensipleri, Bir Türk Standardının hazırlanma süreci, Sanayimizin Standardizasyon faaliyetlerine katılımı, katkıları ve Ayna Komiteler hakkında kısa bilgiler sunulmuştur.

ABSTRACT

“Standardization”, “Standard” and “Quality”; are the concepts that have been using for years in our Industry (including hydraulic and pneumatic sector) which became an integrated part of industrial activities and services. In this article, I'll try to explain the terms “quality”, “standard”, “standardization”, “accreditation”, “conformity assesment” and “certification” that we all know well and have become a part of our daily lives;as well as the relations among them, the working principles of the related Organizations and Bodies, and the participation of our industry to the standardization activities. In this respect some information regarding National and International Standardization Organizations; TURKAK and the International Accreditation Bodies, Turkish Standards Institute and Turkish Standards; the process of preparaing a Turkish Standard; Working Groups and Sub groups of TSE; Mirror Committees,etc. have been submitted.

GİRİŞ

Ülkelerin kalkınmışlık düzeylerini belirleyen faktörlerin en önemlilerinden biri de, ürettiği mal ve hizmetlerin kalitesidir. Teknolojik ilerlemelere bağlı olarak toplumlar geliştikçe; mal, hizmet ve ürünlerin asgari kalite şartlarını sağlaması ve farklı yerlerde üretilen malların aynı hizmet ve fonksiyonu her yerde yerine getirmesi istenmeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak kalite, standard ve standardizasyon kavramları gelişmiştir.

Kalite, “bir ürün veya hizmetin, belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama özelliklerinin toplamı” şeklinde tarif edilmektedir.

Standard ise, “imalatta, mamulde, hizmette, anlamda, güvenlikte, ölçmede ve deneyde birliktelik” olarak ifade edilebilir.

Standardizasyon, ISO (Uluslararası Standard Teşkilatı) tarafından, “belirli bir faaliyetle ilgili olarak, ekonomik fayda sağlamak üzere bütün ilgili tarafların yardım ve işbirliği ile belirli kurallar koyma ve bu kuralları uygulama işlemi” olarak tarif edilmektedir. Yukarıdaki standard tarifine paralel olarak, standardizasyon çalışması sonucunda ortaya çıkan doküman da, standard olarak adlandırılmaktadır. Standardlar, üreticiye, tüketiciye, ulusal ve uluslararası ticarete sağladığı faydalarla, sanayi ve ekonominin vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir.

İmalatçı açısından standardlar, üretimin belirli plan ve programlara göre yapılmasına yardımcı olmakta, uygun kalitede seri imalata imkan sağlamakta, verimliliği ve kazancı artırmaktadır. Kayıp ve atıkları azaltırken, depolama ve taşıma gibi maliyetleri de düşürmektedir.

Tüketici ve tüketici hakları açısından da; standardların can ve mal güvenliği ile ilgili faydaları yanı sıra tüketiciye mukayese ve seçim kolaylığı sağlamak, ucuz ve kaliteli ürün almasına yardımcı olmak, sipariş ve tedarik işlerinde prosedürel kolaylıklar sağlamak gibi avantajları bulunmaktadır.

Standardlar ile öncelikle can ve mal güvenliği hedeflenirken, aynı zamanda kalitenin alt sınırı da belirlenmekte ve bu sınırın altındaki üretim Standard dışı olarak kabul edilmektedir. Bu sınırın üzeri ise, kuruluşların rekabet şartlarında teknoloji ve organizasyon imkanlarını kullanarak daha kaliteli üretim yarışına yönelmelerini teşvik olarak değerlendirilebilir.

Standardizasyonun ekonomiye sağladığı sayısız faydaların başında, üretimde kalitenin gelişmesine paralel olarak kötü malın piyasadan silinmesine yardımcı olması gelmektedir. Öte yandan düşük kaliteli üretimden kaynaklanan emek, zaman ve hammadde israfını ortadan kaldırmak, rekabeti geliştirmek, sanayi ve ticarete yanlış anlamaları ve anlaşmazlıkları önlemek, yan sanayi dallarının kurulması ve gelişmesine yardımcı olmak, ithalat ve ihracatta avantaj sağlamak, ekonomide arz ve talebin dengelenmesine dolaylı katkıda bulunmak gibi pek çok faydaları sayılabilir.

STANDARDLARIN DÜNYA TİCARETİ VE KÜRESELLEŞMEDEKİ ÖNEMİ

Üretim ve bilgi teknolojilerindeki başdöndürücü gelişmelerle birlikte küreselleşmenin getirdiği yoğun rekabet ortamında, standardlar uluslararası ticaretin de temel taşları haline gelmişlerdir. Ülkeler ve ülkelerin oluşturduğu ticari birlik ve örgütler, birbiri arasındaki ticari faaliyetlerde müşterek kalite, güvenlik, hijyen, ergonomi ve erişim şartlarını oluşturabilmek için uluslararası standardları mihenk taşı olarak kullanmakta, bu Standardların şartlarını taşıdığı belirlenen mallar ise her ülkede kabul görmektedir.

Standardların küreselleşmedeki önemini, 14 Ekim 2007’de “Dünya Standardlar Günü”nde, Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı ISO ve Uluslararası Elektroteknik Komisyonu IEC’nin Başkanları ile, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği ITU’nun Genel Sekreteri tarafından yayınlanan ortak mesajdan bir alıntı ile vurgulamak istiyorum:

“Standardsız bir dünya, çok geçmeden hareket edemez hale gelir.Ulaşım ve ticaret tıkanır. İnternet çalışmaz.Devlet yönetiminden bankacılığa; sağlık, hava trafiği kontrolü, acil durum hizmetlerinden afet bölgelerine yardım götürme ve hatta uluslararası diplomasiye kadar, bilgi ve iletişim teknolojilerine bağlı yüzbinlerce sistem çöker. Modern dünya pek çok yönüyle Standardlara sıkı sıkıya bağlıdır.

ISO, IEC ve ITU’nun Uluslararası Standard hazırlama çalışmaları, Pazar kapılarını açmanın yanı sıra çevrenin korunmasını, emniyet, güvenlik, sağlık ve bilgiye erişimi temin etmektedir, Uluslararası Standardlar, zengin ve fakir ulusların arasındaki engellerin ortadan kalkmasına da yaramaktadır. Standardizasyon, satıcıları rekabet içine sokarak daha düşük maliyetle üstün

kalite yaratılmasını da sağlamakta, tüketicilerin ekipman ve hizmet satın alırken daha bilinçli seçimler yapmalarını kolaylaştırmaktadır.

Standardlar, sağlıklı ticaret ve adil fiyat uygulamalarını güçlendirmektedir. Şeffaf proseslerden geçerek, tüm paydaşlar arasında uzlaşmayla hazırlanan global standardlar, global pazarlara erişimin anahtarıdır...”

STANDARD KAVRAMININ GELİŞİMİ VE DÜNYADA İLK UYGULAMALAR

Eski çağlarda Sümer ve Mısır uygarlıklarında Şehir planı, yapı malzemeleri vb. konularda standard uygulandığı anlaşılmaktadır. Babil’de kütle ölçülerinin Standardlaştırılıp, asıllarının da saklandığı bilinmektedir. Ortaçağ’da da vücudun çeşitli kısımları esas alınarak arşın, kulaç, adım, ayak, parmak gibi ölçü birimleri standard olarak kullanılmıştır.

Bizde de, Osmanlı döneminde belirli ölçüler ve kurallar koyarak mal üretiminin standarda bağlandığı, Ahilik teşkilatı vasıtasıyla kalite kontrol faaliyetlerinin yürütüldüğü bilinmektedir. Dünyada en eski yazılı Standard olarak tanımlanan, ve Sultan 2.Bayezid tarafından 1502’de yayımlanan “Kanunname-i İhtisab-ı Bursa” ile, o tarihteki bütün zirai ve sınai ürünler standardize edilmiştir. Çiftlik ürünlerinden ekme ve tuz’a, orman ürünlerinden dokuma ve deri mamullerine, madeni eşyadan mücevherata kadar çeşitli malların özellikleri ayrı ayrı belirtilip nitelik ve fiyat yönünden standard esaslara bağlanmış, özel bir teşkilatla da bunlar kontrol altına alınmıştır.

Bugünkü anlamda standardizasyon, 20. yüzyıl başlarında şekillenmeye başlamış, 1901 yılında ilk ulusal Standard Teşkilatı olan BSI (İngiliz Standardlar Enstitüsü) kurulmuştur. İlk Uluslararası Standard Teşkilatı da, 1906 yılında faaliyete geçen Uluslararası Elektroteknik Komisyonu IEC (International Electrotechnical Commission) olmuştur.

2.Dünya Savaşında müttefik ülkelerin, birbirlerinin imal ettiği parça, malzeme ve mühimmatı kullanamamaları, uluslararası standardizasyonun önemini fark etmelerini sağlamış, harp sonrası 1946 yılında ISO (International Standardization Organization) kurulmuştur.

Ülkemizde de, Osmanlı döneminde ciddi bir devlet politikası olarak sürdürülen ve 17.Yüzyıl başından itibaren “Pazar Nizamnameleri” ile tanzim edilen standard ve kalite faaliyetleri, Cumhuriyet döneminde de 1930 yılında çıkarılan 1705 sayılı “Ticarette Tağşişin Men’i ve İhracatın Korunması” hakkındaki Kanunla devam etmiştir. Bu kanuna dayalı olarak yayımlanan “Mamul Murakabe Nizamnameleri” de, kalite kontrol mekanizmasının geliştirilmesini sağlamıştır.

2. Dünya Savaşı sonrasında standard ve kalite konularında dünyadaki gelişmeler yönünde, 1954 yılında TOBB bünyesinde Türk Standardları Enstitüsü oluşturulmuş, 1960’ta yayınlanan 132 sayılı Kanun ile, TSE bugünkü yapısına kavuşmuştur.

STANDARDLAR VE STANDARDİZASYON TEŞKİLATLARI

Standardları, uygulandıkları alana göre “Uluslararası Standardlar”, “Bölgesel Standardlar”, “Ulusal Standardlar”, “Endüstri Standardları” ve “İşletme Standardları” şeklinde gruplandırmak mümkündür. İşletme Standardlarına örnek olarak Ford veya Chrysler firmalarının kendi tesis ve araçlarına mahsus olarak oluşturdukları standardları göstermek mümkündür. Endüstri Standardları ise, SAE (Society of Automotive Engineers) gibi, otomotiv endüstrisi, demiryolları birliği, silah üreticileri vb. sanayi gruplarının standardlarıdır. Ulusal Standardlar; başta Türk Standardları Enstitüsü (TSE) olmak üzere, İngiliz BSI, Fransız AFNOR, Amerikan ANSI, Alman DIN, Japon JISC gibi ulusal Standard Teşkilatları tarafından yayınlanan ve kendi ülkelerinde geçerli olan TS, BS, NF,ANSI, DIN, JIS vb. standardlardır.

Bölgesel Standardlar, dünyanın belirli bölgelerinde ekonomik, sosyal, kültürel ve teknik işbirliği amacına yönelik birliklere üye olan ülkelerin ortak çalışmalarla ürettikleri standartlardır. Bunun en güzel örneği de, Avrupa Birliği'nin CEN ve CENELEC Bölgesel Standard Kuruluşlarınca oluşturulan EN standartlarıdır.

Uluslararası Standardlar, uluslararası anlaşmalarla kurulmuş olan ISO, IEC, ITU gibi Teşkilatlarca, yine tüm üye ülkelerin işbirliğiyle hazırlanan ve ülkeler arasında mal ve hizmet akışını hızlandırmak ve kolaylaştırmayı amaçlayan standartlardır. Bunlar, hazırlayan Teşkilatın ismiyle, "ISO....", "IEC....", "ISO/IEC....." şeklinde adlandırılırlar.

Bütün bu Standardların ve hazırlayan Teşkilatların aralarında yapısal ve organizasyonel ilişkiler bulunabilmektedir. Örneğin, ASME (American Society of Mechanical Engineers) tarafından hazırlanan bir Endüstri Standardı, ülkenin ulusal Standard Kuruluşu tarafından benimsenip, ANSI/ASME başlığıyla yayınlanabilmekte; konusunda ilk ve tek örnek olarak uluslararası kabul gördüğü takdirde ISO Teşkilatı bunu üye ülkelerin görüş ve oylarına sunarak redaksiyonel düzenlemelerle ISO Standardı haline getirebilmektedir.

Yine CEN ve ISO arasındaki anlaşmalar doğrultusunda aynı Standard, aynı ISO Standard No'su ve "EN ISO...." adıyla Avrupa Standardı olarak kabul edilmekte; aynı Standard üye ülkelerin diline çevrilerek "DIN EN ISO....", veya "TS EN ISO....." şeklinde, aynı EN/ISO numarasıyla Ulusal Standarda dönüştürülmektedir.

UYGUNLUK DEĞERLENDİRME, BELGELENDİRME VE AKREDİTASYON

Standardlarla belirlenen hükümlerin ürün, hizmet, ve sistemlerle ilgili olarak titizlikle uygulanması ve bu uygulamaların doğru değerlendirme metodları kullanılarak elde edilecek rapor ve belgelerle desteklenmesi son derece önemlidir. Bu amaçla, dünyada "Uygunluk Değerlendirme" (Conformity Assessment) standartları geliştirilmiş, bu hizmetleri vermek üzere çok sayıda Uygunluk Değerlendirme ve Belgelendirme Kuruluşu ortaya çıkmıştır. Bunların ilkleri, dünya denizciliğinde ve gemi imalatında güvenlik esasıyla ortaya çıkan ve başlangıçta gemilerin kaynak ve mekanik ekipmanının muayene, test ve belgelendirmesini yapan İngiliz "Lloyd" ve Norveç "Det Norske Veritas" kuruluşları olmuştur. Zaman içinde bu iki kuruluş faaliyet alanlarını genişletirken, "Bureau Veritas", "Technisches Überwachungs-Verein(TÜV)", "Germanische Lloyd" gibi pek çok benzer kuruluş da kendi ülkelerinde ve uluslararası piyasada faaliyet göstermişlerdir. Bunların yanı sıra ülkemizde de Türk Standardları Enstitüsü, ulusal Uygunluk Değerlendirme ve Belgelendirme Kuruluşu olarak 60'lı yıllardan bu yana hizmet vermektedir. Son yıllarda, özellikle AB'ye üyelik çalışmaları hız kazandıktan sonra yukarıda sayılan Lloyd, TÜV, BV, DNV ve benzeri yabancı kuruluşlar ile TSE'nin yanısıra çok sayıda yerli firma da uygunluk değerlendirme ve belgelendirme faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Tabii ki, Standardlara uyumun teyidi olan Uygunluk Değerlendirmesi hususunda esas olan, uluslararası tanınma ve kabul edilebilirliktir. Bu itibarla, Uygunluk Değerlendirme ve Belgelendirme Kuruluşlarının akredite olması ve bunları akredite eden Kurumların da, tıpkı Standardizasyon Kuruluşlarında olduğu gibi uluslararası anlaşmalarla tanınması önem arz etmektedir.

Yukarıdaki kavramların daha iyi açıklanması için, Akreditasyon sistemindeki bazı temel tarifleri, uluslararası Standardları esas alarak aşağıda veriyorum:

"Uygunluk Değerlendirmesi"; ürünlerin veya hizmetlerin istenilen şartlara uygunluğunu göstermek amacıyla yapılan deney, analiz, muayene, kalibrasyon ve belgelendirme işleridir.

"Uygunluk Değerlendirme Kuruluşu": Mal ve hizmetlerin niteliklerini tespit etmek amacıyla deney, analiz, muayene ve belgelendirme çalışmaları yapan kuruluştur.

“Akreditasyon”; Uygunluk Değerlendirme Kuruluşlarının yeterliliklerinin, kabul edilmiş bir sistem tarafından, belirlenmiş Standardlar esas alınarak değerlendirilmesi ve onaylanmasıdır.

“Ulusal Akreditasyon Sistemi”; Uygunluk Değerlendirme Kuruluşlarının yeterliliklerinin tespiti amacıyla Ulusal Akreditasyon otoritesince kurulup çalıştırılan, resmi niteliğe sahip denetim ve onay sistemidir. Bu sistem, ülkemizde 4457 sayılı Kanun ile “laboratuvar, belgelendirme ve muayene hizmetlerini yürütecek yurt içi ve yurt dışındaki kuruluşları akredite etmek, bu kuruluşların belirlenen ulusal ve uluslararası standartlara göre faaliyetlerde bulunmalarını ve bu suretle ürün/hizmet, sistem, personel ve laboratuvar belgelerinin ulusal ve uluslararası alanda kabulünü temin etmek amacıyla” kurulan “özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip” Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKA) tarafından tesis edilip yürütülmektedir.

Aynı şekilde İngiltere’de UKAS (United Kingdom Accreditation Service), Almanya’da DAR (Deutscher Akkreditierungs Rat), Fransa’da COFRAC (Comite Francais d’accreditation), ABD’de ANAB (The ANSI-ASQ National Accreditation Board), Japonya’da JAB (Japan Accreditation Board for Conformity Assessment), Hollanda’da RvA (Raad voor Accreditatie) gibi ulusal Akreditasyon Kurumları görev yapmaktadır.

Akreditasyon Sisteminde de, tıpkı Standardizasyon Kuruluşlarında olduğu gibi Ulusal Akreditasyon Kurumlarının üye olduğu Uluslararası ve Bölgesel Kuruluşlar ve bunlar arasında karşılıklı tanıma anlaşmaları mevcuttur. Bu Kuruluşların başında, IAF (International Accreditation Forum) ve ILAC (International Laboratory Accreditation Cooperation) gelmektedir. Bölgesel seviyede de Avrupada EA (European co-operation for Accreditation), Asya-Pasifik bölgesinde APLAC ve PAC, Amerika bölgesinde de IAAC Teşkilatları mevcuttur.

Tüm bu sistemlerin oluşturulması ve Uygunluk Değerlendirme Kuruluşlarının değerlendirilmesi, ISO bünyesindeki Uygunluk Değerlendirme Komitesi ISO/CASCO (Conformity Assessment Committee) tarafından oluşturulan Akreditasyon kriterlerini ihtiva eden Standardlar vasıtası ile yapılmaktadır. Söz konusu Standardların tamamı, TSE tarafından Türkçeleştirilerek, uluslararası numaraları ile birlikte Türk Standardına dönüştürülmüştür. Bunların önemlileri aşağıda verilmiştir:

TS EN ISO/IEC 17000 (2006) Uygunluk değerlendirmesi-Terimler, tarifler ve genel prensipler

TS EN ISO/IEC 17011 Uygunluk Değerlendirmesi - Uygunluk Değerlendirmesi Yapan Kuruluşları Akredite Eden Akreditasyon Kuruluşları İçin Genel Şartlar

TS EN 45011 (2001) Ürün Belgelendirmesi Yapan Belgelendirme Kuruluşları İçin Genel Şartlar

TS EN ISO/IEC 17020 (2005) Çeşitli tipteki muayene kuruluşlarının çalıştırılmaları için genel kriterler

TS EN ISO/IEC 17021 (2008) Uygunluk değerlendirme-Yönetim sistemlerinin tetkikini ve belgelendirmesini sağlayan kuruluşlar için şartlar

TS EN ISO/IEC 17024 (2004) Uygunluk Değerlendirmesi-Personel Belgelendirmesi Yapan Kuruluşlar İçin Genel Şartlar

TS EN ISO/IEC 17025 (2005) Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarlarının Yeterliliği İçin Genel Şartlar

ÜRÜN VE YÖNETİM SİSTEM BELGELERİ

Akreditasyon Kurumlarınca yetkinliği onaylanmış Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları tarafından ürünlerin veya hizmetlerin istenilen şartlara uygunluğunu göstermek amacıyla yapılan deney, analiz, muayene, vb. faaliyetler sonucu, uygunluğun belgelendirmesi söz konusudur. Burada uygunluğu değerlendirilen; hidrolik pompa, asansör rayı, rulmanlı yatak, kapı kilidi veya seramik yer karosu gibi

bir ürünse, EN 45011 standardına göre akredite olmuş bir Uygunluk Değerlendirme Kuruluşu tarafından o ürünle ilgili Standard veya normatif dokümana göre ürün belgelendirilmektedir.

Diğer taraftan son yıllarda çok yaygınlaşan; mal ve hizmet üreten Kuruluşların kalite yönetim sistemlerine uygunluğunun değerlendirilip belgelendirilmesi faaliyetleri ise, ISO/IEC 17021 standardına göre akredite olmuş bir Uygunluk Değerlendirme Kuruluşu tarafından ilgili yönetim sistem standartları çerçevesinde yapılmaktadır. Söz konusu Yönetim Sistemi Standartları aşağıda listelenmiştir:

ISO 9000 : “Kalite Yönetim Sistemleri- Temel esaslar ve terimler ve tarifler”

ISO 9001 : “Kalite Yönetim Sistemleri- Şartlar”

ISO 14001 : “Çevre Yönetim Sistemleri- Şartlar ve kullanım kılavuzu”

ISO 22000 : “Gıda güvenliği Yönetim Sistemleri- Gıda zincirindeki tüm kuruluşlar için şartlar”

TS (OHSAS) 18001: “İş sağlığı ve güvenliği Yönetim Sistemleri- Şartlar”

Bir Kuruluş, sadece ürünü için bir ürün kalite uygunluk belgesi alıp, yönetim sistem belgesi almayabileceği gibi; sadece işyeri için yönetim sistem belgesi de alabilir. Ancak, bu iki ayrı uygunluk değerlendirme faaliyeti neticesinde alınan belgeler, bazen yanlış anlama ve bilgisizlikten, bazen de bilerek tüketiciyi veya müşteriye yanıltıcı mahiyette kullanılmaktadır. Özellikle, Kuruluşların ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000 gibi kalite ve çevre yönetim sistem Standartlarına göre aldıkları Sertifikalar ile Ürün Uygunluk Belgeleri karıştırılmakta; herhangi bir Uygunluk Değerlendirme Kuruluşundan alınan “ISO 9001 Sertifikası”, müşteriye veya tüketiciye ürünün kalite ve uygunluk belgesi gibi empoze edilmektedir.

Halbuki, ISO 9000 Sertifikası sadece o işyerinin Kalite Yönetim Sistemi Standardına uygun çalıştığını göstermektedir. Bu, ürünün kalitesiyle de dolaylı olarak ilgili olabilir, ancak ürünle ilgili bir Standard veya kalite şartnamesi varsa, ISO 9000 belgesi bunu karşılamamaktadır. Örneğin, hidrolik hortum imal eden bir işyeri, yalnız Kalite ve çevre yönetim sistemleri ile ilgili ISO 9001 ve ISO 14001 belgesi alabileceği gibi, sadece mamulü ile ilgili uygunluk belgesi de alabilir, bu belgeler birbirinin yerine geçmez. Öte yandan bir tüketici olarak, sucuk-sosis-salam imal eden bir firmada arayacağımız belgeler, öncelikle ürün kalite belgesi ve ISO 22000 belgesi, sonra ISO 9001 ve varsa, 14001 ve 18001 belgeleri olmalıdır.

TSE VE TÜRK STANDARDLARININ HAZIRLANMA AŞAMALARI

Türk Standardları Enstitüsü; 16 Ekim 1954'te o zamanki İktisat Vekaletince TOBB'ne verilen görev çerçevesinde, Birlik bünyesinde kurulmuş; 1955 Mayıs'ında ISO'ya, 1956 Ocak ayında da IEC'ye tam üye olmuştur. 18 Kasım 1960 'ta çıkarılan 132 sayılı kanunla bugünkü yasal statüsünü kazanmıştır. Bu kanun ve 1967 yılında Bakanlar Kurulunca yayınlanan “Türk Standardlarının uygulanması hakkında Tüzük” ile birlikte TSE'ye “Her türlü standardı hazırlamak ve hazırlatmak, bunları Türk Standardları olarak kabul etmek, yayımlamak, standardlar konusunda her türlü bilimsel teknik incelemelerle araştırmalarda bulunmak, yabancı ülkelerdeki benzer çalışmalarını takip etmek, uluslararası ve yabancı standard kurumları ile ilişkiler kurmak ve bunlarla işbirliği yapmak; standardların uygulanmasını kontrol etmek için laboratuvarlar kurmak, standardlara uygun üretime yönelik belgeleri düzenlemek” gibi görevler verilmiştir.

Türk Standardları Enstitüsü'nün organları; Genel Kurul, Teknik Kurul, Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu ve İhtisas Kurulları ile, Genel Sekreterlik ve Hizmet Birimlerinden oluşmaktadır.

TSE'nin bilimsel inceleme yapan ve Standardları hazırlayan kurulları olan İhtisas Kurulları; Başkan ve Üyeleri Yönetim Kurulu tarafından seçilen "Hazırlık Grupları" ile ihtiyaca göre bunlara bağlı olarak kurulan "Özel Daimi Komiteler" ve "Teknik Komiteler" den oluşurlar. Bunların üyeleri, üniversite mensupları ile sektöründe tecrübe sahibi kamu-ve özel sektör mensupları arasından seçilir.

TSE'de faaliyet gösteren İhtisas Gruplarında ölçü birimleri, terimler, kurallar vb. temel standartların yanı sıra madde, mamul, hizmet, metod, sistem vb. belirleyen standartlar; telif, sentez veya tercüme yolu ile hazırlanmakta veya uyumlaştırılmaktadır. Telif Standartlar, İhtisas Gruplarınca konunun uzmanlarından sadece ilgili konuya mahsus olarak teşkil edilen Teknik Komite'lere hazırlatılıp olgunlaştırılan standartlardır. Sentez Standartlar, ülke ve endüstriyel şartları benzeşen Ulusal Standard kuruluşlarının mevcut DIN,BS,JIS,ANSI vb. standartlarından yararlanılarak sentezlenen standartlardır. Tercüme Standartlar ise, TSE'nin, ISO ve EN Standartlarından, yine konunun uzmanları arasından tayin edilen bir "Konu Raportörü" marifetiyle tercüme edilip İhtisas Grubunca olgunlaştırılan standartlardır.

Türk Standardları, aşağıdaki aşamalardan geçerek hazırlanırlar:

1. İlgili Bakanlıklar, kamu ve özel sektör kuruluşları, bilimsel kuruluşlar, üretici, tüketici veya meslek dernek ve kuruluşlarının talep veya önerileri incelenerek; veya mevcut Standartların sistematik gözden geçirilmesi esnasında revize edilmesi gereken konular belirlenerek İş Programına alınır.
2. Standard konusuna ve mahiyetine göre, (telif, sentez) Teknik Komite oluşturulur veya ISO, IEC, EN Standartlarından tercüme yapacak Konu Raportörü atanır.
3. TSE'nin Raportör havuzundan yararlanılarak seçilen Raportör veya Teknik Komite tarafından ilk Standard Taslağı hazırlanır.
4. Taslak, ilgili İhtisas Grubunda Raportörü ile birlikte görüşülerek; muhteva, ifade, terminoloji ve Standard formatı açısından olgunlaştırılarak "Standard Tasarısı" haline getirilir.
5. Tasarı, ilgili Kurum ve Kuruluşlar ile Üniversitelerin ilgili bölümlerine, kullanıcıların temsilcilerine, üretici firmalara ve Ayna Komitelere gönderilerek görüş ve önerilerine başvurulur. Mütalaa için iki aylık bir süre verilir.
6. Bu ilk mütalaa aşamasında gelen görüş ve öneriler doğrultusunda Standard Tasarısı olgunlaştırılır ve ilgili İhtisas Grubunca Teknik Kurul'a sevk edilir. Tasarının yeterince olgunlaşmadığı kanaati oluşursa, İhtisas Grubunca Teknik Kurul'a sevk edilmeden önce ikinci bir Mütalaa süreci öngörülebilir.
7. Standard Tasarısı Teknik Kurul gündemine alınmadan önce, TSE'nin bu konuda redaksiyon, teknik inceleme, vb. hizmetleri yürüten birimince incelenerek önerileri değerlendirilir.
8. TSE Teknik Kurulunda görüşülüp oylanarak Standard Tasarıları, Teknik Kurulca "Türk Standardı" olarak kabul edildikten sonra TSE'nin web sitesinde yayınlanıp satışa sunulur.
9. Yayınlanan Standartlar, 5 yıllık periyotlarla sistematik gözden geçirmeye tabi tutularak güncelliği sağlanır. Piyasa şartları, teknolojik gelişmeler ve yasal düzenlemeler çerçevesinde gerekirse Standardın tadili, revizyonu veya iptali yoluna gidilebilir.
10. Standartların yayınlanmasından sonra da, kullanıcı ve uygulayıcıların kullanım esnasında tespit ettikleri hata ve noksanların TSE'ye bildirilmesi halinde, konu incelenip Standardın tadili veya revizyonu suretiyle tashihi sağlanır.

SANAYİMİZİN STANDARDİZASYON FAALİYETLERİNE KATILIMI

Türk Standardlarının hazırlanması sürecinde, bunların en yoğun biçimde kullanıcıları olan Sanayi Kuruluşlarımıza önemli görevler düşmektedir. Sanayimiz bu süreçte; talepleri ve getirecekleri tekliflerle Standard konularının İş Programına alınmasından; konusunda uzman, tecrübeli ve iyi lisan bilen elemanlarını TSE'nin Raportör havuzunda değerlendirmek, Konu Raportörü olarak veya oluşturulan Teknik Komitelerde üye olarak görevlendirmek, hazırlanan Standard Tasarılarına sağlıklı görüşler vererek olgunlaştırılmasına kadar her aşamada katkıda bulunma imkanına sahiptir. Sanayimizin Standardizasyon faaliyetlerine katılımı çerçevesinde, TSE ile AKDER Akışkan Gücü Derneği arasında, tüm sanayi kuruluşlarımıza örnek olacak bir işbirliği gerçekleştirilmiş ve halen devam etmektedir. TSE Makina İhtisas Grubunun iş programındaki, ISO Standartlarından tercüme yolu ile hazırlanacak hidrolik ve pnömatik konulu Standard tasarılarının Türkçeleştirilmesi görevi, Hidrolik-Pnömatik konularında faaliyet gösteren AKDER üyesi Sanayi Kuruluşlarından Konu Raportörü olarak seçilen değerli uzmanlara verilmiştir. Bu işbirliğini AKDER adına Sn.Abdullah Parlar detaylarıyla sunacağından, ilave bir açıklamaya gerek duymuyorum.

Standardizasyon faaliyetlerine Sanayimizin katkıda bulunabileceği bir diğer platform da “Ayna Komiteler”dir. TSE, mevcut İhtisas Kurulları yanı sıra özel sektör, kamu, üniversite ve sivil toplum örgütleri, tüketiciler vb. temsilcilerinden oluşturduğu Ayna Komiteler kurarak Uluslararası ve AB Standard Teşkilatlarına paralel bir yapı oluşturmayı hedeflemiştir. Böylece, ulusal, bölgesel veya uluslararası tüm standartlara, henüz hazırlanma aşamasında iken konu ile ilgili tüm paydaşların görüşlerinin alınması ve bu görüşlerin standartlara yansıtılması sağlanabilecektir.

ISO, IEC, CEN ve CENELEC Teşkilatlarına üye olan TSE, bu Kuruluşların altında çalışan Teknik Komite, Alt Komite ve Çalışma Gruplarının faaliyetlerine de katılmaya ve yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede ISO, IEC, CEN ve CENELEC teknik komiteleri ile paralel çalışan, bu komitelerin ulusal yansımaları olan Ayna Komiteler oluşturulmuştur. Ayna Komitelerin; Uluslararası Kuruluşların Teknik Komite çalışmalarına katılması, TSE adına görüş vermesi, mümkün olursa Uluslararası ve Avrupa Standardlarının hazırlanmasında ISO veya CEN’in Teknik Komitelerinin Sekreteryaşının üstlenilmesi beklenmektedir. Uluslararası ve Avrupa Birliği standard hazırlama çalışmalarına katılmakla, ülkemiz sanayisini ilgilendiren konularda menfaatlerimiz doğrultusunda standard hazırlanması için gayret sarf edilebileceği düşünülmektedir.

Halen TSE’de sanayimizin de katılımlarıyla oluşturulmuş 77 Ayna komite faaliyet göstermektedir. Ayna komitelerde sekreteryaya hizmeti TSE tarafından verilmekte olup, Komitelere üye olanlara kendi sektörleri ile ilgili olarak son gelişmeler düzenli olarak iletilmekte ve ülke görüşünün hazırlanmasında katkıda bulunmaları talep edilmektedir.. Çalışmalar elektronik ortamda yürütülmekle birlikte, bazı dönemlerde üyelerin biraraya gelmeleri ve karşılıklı görüşme imkanı sağlamak için yeri ve zamanı komite başkanı tarafından duyurulacak olan toplantılar düzenlenebilmektedir.

SONUÇ

Teknolojik ilerlemelere bağlı olarak toplumlar geliştikçe Standardizasyon ihtiyacı ve Standardizasyon faaliyetleri de artarak devam edecektir. Ülkemizin Bilim, Teknoloji ve medeniyet yarışında ön sıralarda yer almasında önemli unsurlardan biri de, standardizasyon ve kalite yarışında da ön sıraları kaptırmamaktır. Bu yarışta, başta Sanayi Kuruluşlarımız olmak üzere Bilimsel Araştırma ve Eğitim Kurumlarına, kamu ve özel sektör kuruluşlarına, birey olarak da hepimize görev düşmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] TS EN ISO/IEC 17000 (2006) Uygunluk değerlendirme-Terimler, tarifler ve genel prensipler
- [2] “Kanunname-i İhtisab-ı Bursa”, Sultan II.Bayezid, TSE Yayını, Ankara, 1988
- [3] TANI, R., MURBY, H., TOURE, H., “Standartlar ve Vatandaş:Topluma katkıda bulunmak”, Standard Dergisi, Kasım 2007
- [4] MALATYALI, K.,”Standard hazırlamak ve Standartları yaşatmak”, Standard Dergisi, Ocak 2008
- [5] BAŞARIR,E., ÇAKIR,H., ÖZKAN, F.Z., MUTLU, A., Standardizasyon ve Kalite, TSE Yayını, 2001
- [6] Türk Standartları, ISO Standartları ve EN Standartları
- [7] 4457 sayılı Yasa ve TÜRKAK Tanıtıcı Dokümanları
- [8] 132 Sayılı Yasa ve TSE Tanıtıcı Dokümanları
- [9] ISO, IEC, CEN ve CENELEC Tanıtıcı Dokümanları (“ISO Metrology,standardization and conformity assessment”, “The IEC in brief”, “European Standardization in a nutshell”, vb.)

ÖZGEÇMİŞ

H. Nadir BIYIKOĞLU

Ankara 1956 doğumlu, KTÜ Makina Bölümü mezunu. 1978'de Türk Standardları Enstitüsü Kalite Kontrol Laboratuvarlarında Makina Mühendisi olarak başladığı meslek hayatını Yüksel İnşaat, Foster Wheeler Intercontinental Corp., Tisantaş, TEMA Mühendislik gibi inşaat, enerji ve proje şirketlerinde Makina Şefi, Başmühendis, Şirket Müdürü görevleriyle ve Devlet Planlama Teşkilatı, Savunma Sanayi Müsteşarlığı, BOTAŞ gibi kamu kuruluşlarında Uzman yardımcısı, Uzman, Proje ve Mühendislik Daire Başkanı görevleriyle sürdürdü. 1994-2004 yılları arasında BOTAŞ, TEMSAN ve ETKB Enerji İşleri Genel Müdür Yardımcılıkları yanı sıra, 9 ay kadar da Eskişehir Doğalgaz Dağıtım şirketi ESGAZ AŞ'nin kurucu Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı görevlerini yürüttü. 2000-2008 arasında, TSE İhtisas Kurullarında Makina İhtisas Grubu Başkanı ve Teknik Kurul Üyesi olarak görev yaptı. Halen, ETKB SGB' da Uzman ve TÜRKAK' da Muayene Sektör Komitesi Başkan Vekili. Evli ve 3 çocuk babası.